

Sovětský tank T-80

Pokusy nahradit tankové divize raketovými vojsky zbrzdily na mnoho let vývoj nových sovětských tanků. Tento nedostatek se začal za nepochybně obrovských nákladů odstraňovat koncem 60. let. Za vedení tanku T-80 do tankových jednotek zajistilo Rusům značnou kvalitativní převahu, což mohlo mít při početní převaze, která byla rovněž na straně států komunistického bloku, rozhodující vliv na průběh eventuálního konfliktu.

Jedním z důvodů, který zajišťoval náskok T-80, byl jeho turbínový pohon. Použití plynové turbíny v pohonu tanku mělo mnohé přednosti. Při stejných parametrech motoru byl získáván v porovnání se vznětovým nebo zážehovým motorem mnohem vyšší výkon, což zaručovalo vyšší rychlost a zrychlení a usnadňovalo manévrování vozidlem. Mnohem snadnější bylo též startování takové ho motoru za nízkých teplot. Převaha turbíny nad motory zážehovými a vznětovými byla očividná, přestože turbínový motor má velkou spotřebu paliva, takže tank s tímto motorem má kratší dojezd, a dalším jeho nedostatkem je mnohem menší účinnost v tropickém klimatu.

Vývoj

První projekt tanku s turbínou vznikl v Sovětském svazu již v roce 1948. Jeho autorem byl A. Ch. Starostěnko, pracovník konstrukční kanceláře Kirovových závodů. Nedokonalost tehdejších turbín však realizaci jím navržených vozidel zabránila. Ve stejném podniku byly postaveny pod vedením G. A. Ogloblina v roce 1955 dva prototypy turbíny o výkonu 746 kW (1000 koní). Dva roky nato postavil tým vedený známým konstruktérem těžkých tanků Ž. J. Kotinem dva prototypy vozidla označovaného jako „objekt 278“. Tanky, vytvořené kombinací konstrukcí IS-7 a T- 10 a poháněné turbínou GTD- 1, měly hmotnost 53,5 t a jejich výzbroj tvořil kanon M65 ráže 130 mm. Turbínový motor umožňoval jízdu rychlostí 57,3 km/hod., při zásobě paliva 1950 l však nepřekračoval dojezd 300 km. Tato vozidla však byla považována za vozidla pokusná a jejich vývoj byl ukončen.

V roce 1963 byla v charkovské konstrukční kanceláři vedené A. A. Morozovem, který řídil po smrti inženýra Košina vývoj T-34, vyvinuta společně s tankem T-64 i jeho varianta T-64T s turbínou GTD-3TL o výkonu 522 kW (700 koní). Tento tank by l testován do roku 1965. Vedle něj by l postaven v závodech Uralvagonzavod v Nižním Tagilu tank „objekt 167T“ (prodloužen ý T-62), vybavený turbínou GTD-3T o výkonu 597 kW (800 koní). Vedoucím konstruktérem byl L. N. Karcev.

V roce 1966 vznikl pokusný raketový tank „objekt 288“, poháněný dvěma leteckými turbínami GTD-350 o společném výkonu 515 kW. Testy však ukázaly, že

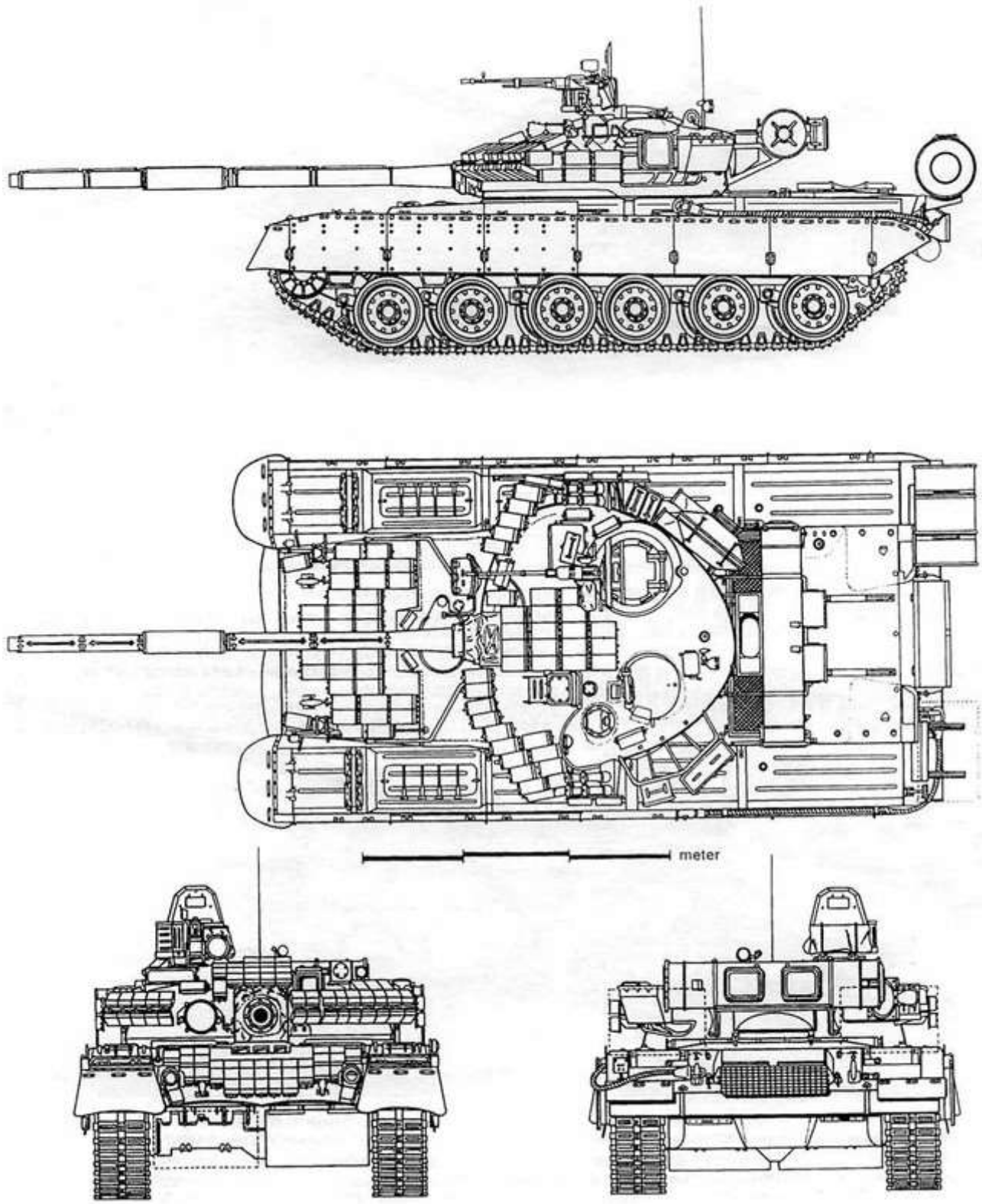
zdvojený pohon není lepší než jedna turbína, projektovaná v konstrukční kanceláři č. 3 v Kirovových závodech (LKZ) a VN II Transmaš. Tank z LKZ vybavený touto turbínou byl postaven v roce 1969 jako „objekt 219 SP1 ". V zásadě to byl T-64T poháněný turbínou GTD- 1000T o výkon u 746 kW (1000 koní). Během testů se ukázalo, že zvýšení hmotnosti tanku a změna jeho dynamické charakteristiky vyžaduje důkladnou přestavbu podvozku. Druhý prototyp, označený jako „objekt 219 SP2", dostal větší pohonná a napínací kola. Značně by l zvětšen i průměr nosných kol a počet podpůrných kol by l zvýšen ze čtyř na pět. Pásky obdržely gumové vložky, by l y zavedeny větší torzní tyče a výkonnější hydraulické tlumiče. Byla také poněkud změněna konstrukce věže, která si uchovala výzbroj z tanku T-64A, čili kanon 2A46 ráže 125 mm s hladkým vývrtem, nabíjecí automatiku i rozmístění munice (T-64 měl kanon ráže 115 mm). Také část dalšího vybavení pocházela z tanku T-64A.

Leningradské závody LKZ postavily podle vzoru druhého prototypu pokusnou sérii, u níž byly zavedeny změny a vylepšení. Dokončení konstrukce se však protáhlo na celých sedm let. Na konec byl tank poslán 6. července 1976 do sériové výroby a zařazen do výzbroje s označením T-80 (objekt 219, 2 specifikace) a v letech 1976-1978 postavil podnik LKZ sérii čítající několik stovek těchto prvních tanků vybavených plynovou turbínou.

V zemích NATO se o novém sovětském bojovém vozidle objevovaly dosti dlouho protichůdné informace. Jednou bylo považováno za verzi T-72, jindy zase převažoval názor, že se jedná o verzi T-64. Dlouho také byla odmítána možnost, že byl použit turbínový pohon. Faktem ovšem je, že ačkoli byl T-80 o celých 90 cm delší než T-64, z větší vzdálenosti si byly všechny tři tanky (T-64, T-72 a T-80) velice podobné.

Jednou z vlastností, odlišujících zvnějšku T-80 od zmíněných starších verzí, jsou tři periskopy řidiče; v ostatních vozidlech má řidič k dispozici periskop pouze jeden. Dalším rozdílem, i když z vnějšího pohledu ne tak výrazným, byla nemožnost střilet protiletadlovým kulometem z vnitřku věže, což u T-64 možné bylo. V tancích T-80 byla také zavedena na sovětské poměry převratná novinka - teplý vzduch vyfukovaný kolem sedadla řidiče.

Konstrukce

Korba tanku T-80 je svařovaná z válcovaných desek. Čelní deska má sklon 68°, věž je odlitek s různou tloušťkou pancíře. Čelní stěny korby a věže jsou vyrobeny ze střídavých vrstev ocelového a keramického pancíře. Vnitřek vozidla je chráněn před účinky zbraní hromadného ničení. Pohonný systém o váze 1050 kg je monoblok turbíny s reduktorem a příslušenstvím, připevněný ke korbě ve třech bodech, a dvě postranní převodovky. Systém řízení pohonu je zajištěný pro tři možnosti „roztočení" turbíny během změny rychlostního stupně nebo při prudkém zastavení tanku. Turbínu lze užít i k zabrzdění vozidla. Výfukový systém je navržen tak, že tank je poměrně tichý, a vycházející plyny jsou zchlazovány, což znesnadňuje jejich zjištění infračervenými detektory. Vnitřní palivové nádrže mají obsah 1140 l, přičemž některé z nich plní funkci mokrých zásobníků munice. Zajímavostí je, že turbína může spalovat palivo pro tryskové motory, naftu i nízkooktanový benzin.

Hlavní výzbroj tanku tvoří kanon 2A46- 1, vybavený automatickým nabíjením. Ve věži se nachází 28 nábojů postavených svisle v tzv. kolotoči, 3 náboje se nacházejí v bojovém oddíle a 7 v oddíle řízení. Automatické nabíjení dovolilo snížit počet posádky na tři muže. Z kanonu lze vystřelit 7-9krát za minutu. K míření slouží zaměřovač s dálkoměrem TPD-2-49 s dvourovinným stabilizátorem 2Je28M. Za dne je možno provádět přesnou palbu na vzdálenost 4 000 m. Přídavnou výzbrojí je kulomet PKT ráže 7,62 mm (1200 nábojů) sprážený s kanonem a protiletadlový kulomet NSVT Utěs ráže 12,7 mm (300 nábojů). Vzdálenost přímé palby činí 2100 m. V noci umožňuje noktovizor přesnou palbu na vzdálenost 1300-1500 m.

Tank je přizpůsoben k překonávání vodních překážek hlubokých až 5 m. Složená vzduchová trubice (šnorchel) je převážena na zádi věže. T-80 je navíc vybaven zařízením k samostatnému vyprošťování, lze na něj připevnit též vleč k odstraňování min KMT-6.

Verze tanku T-80

T-80 B

V roce 1978 byla do výzbroje zařazena nová verze T-808 Berjoza (Bříza, objekt 219R) s novým kanonem 2A46M-1 a systémem řízení raketové výzbroje 9K112- 1, přizpůsobeným střelbě raketami 9M112 Kobra. Novinkou bylo vystřelování raket hlavní kanonu. Vzdálenost účinné střelby činila 4000 m při přesnosti 80 %. Systém řízení byl poloautomatický, s optickým naváděním na osvětlený cíl. Raketu bylo možno vystřelit v jednom ze tří režimů, podle vzdálenosti cíle a jeho viditelnosti. Byl použit nový stabilizátor kanonu 2Je42 a zaměřovač 1G42 s laserovým dálkoměrem a nezávislým systémem stabilizace optické osy ve dvou rovinách. Do systému řízení palby byl přidán digitální balistický počítač 1A33. Zastaralá radiostanice R-123M byla nahrazena stanicí R-173, umožňující spojení s letectvem, byl přidán také identifikátor vlastních a nepřátel. Na čele věže byl nainstalován vrhač dýmovnic systému 902 Tuča. Od roku 1980 byl do tanku montován turbínový motor GTD- 1000TF o výkonu 809 kW (1100 koní).

Poněkud byl zesílen těž pancíř čela korby, který se skládal z následujících vrstev: 80 mm oceli, 105 mm skleněného textolitu (STEF), 40 mm oceli se zvýšenou tvrdostí (u T-80 to bylo 20 mm), 60 mm oceli, 105 mm textolitu a 40 mm oceli. Pancíř čela odlévané věže měl tloušťku 400 mm.

V roce 1980 postavily závody LKZ na základu T-80 prototypový „objekt 219V". Tento tank byl vybaven novým systémem řízení palby Irtyš s komplexem řízené palby Reflex, umožňujícím laserové navádění raket. Vznik tohoto prototypu souvisel s vývojem verze T-80U. Jako prototyp zůstal také „objekt 219E", čili T-80B s komplexem Štora- 1 (Roleta-1) a termovizním zaměřovačem pro noční střelbu.

Byla postavena také velitelská verze T-80BK („objekt 660") s přídatným rádiovým a navigačním vybavením. V Sovětské armádě byl tento tank znám jako Kobra, Američanům zase jeho veliké palivové nádrže převážené na zádi věže připomínaly uši myšáka Mickeyho.

T-80BV (OBJEKT 219RV)

Další modifikace tanku byla do výzbroje zařazena v roce 1985 s označením T-80BV. Tento tank byl vybaven vnějším reaktivním pancířem Kontakt- 1. Byly to zvláště vytvářené výbušné nálože, které při zásahu explodovaly, čímž neutralizovaly proud plynů kumulativních hlavic. Krátce nato se během opravárenských prací začaly do tohoto standardu upravovat starší T-80B. Nová verze se od předcházející příliš nelišila, až na to, že se v důsledku dodatečného pancéřování zvýšila hmotnost tanku (z původních 42,5 t na 43,7 t). Vzrostlo také množství spotřebovaného paliva (z 1800 l na 1840 l). Velitelská verze nesla označení T-80BVK.

T-80U (ULUČŠENNYJ - OBJEKT219AS)

Odpovědi států NATO na nové sovětské tanky se stalo přepadové letadlo A- 10A Thunderbolt a útočný vrtulník AH-64 Apache, oba vyzbrojené řízenými střelami Maverick a Hellfire, jež dokázaly prorazit pancíř o tloušťce do 1 000 mm, a také nové verze protitankových raket TOW a HOT, nacházející se ve výzbroji pozemních vojsk. Změna situace si vynutila důkladnou modernizaci tří typů sovětských tanků, které byly v té době ve výrobě.

Než vznikla další verze T-80, byly postaveny dvě zkušební konstrukce. K jejich zhotovení byla využita již existující korba, na níž byla umístěna věž pocházející z modifikace T-64, označované jako „objekt 476", vyvinuté v Charkově. Nová odlévaná věž, která byla vyprojektovaná pod vedením N. A. Šomina, byla však větší. Její konstrukce se skládala z ocelových příhrádek se svislými stěnami, prostor mezi nimi byl vyplněn polyuretanem.

Vývoj vozidla označeného jako „objekt 219A" byl zahájen v SKK-2 LKZ počátkem 80. let. Prototyp byl postaven v roce 1982. Byla v něm nainstalována modernizovaná výzbroj (PTRK Reflex) a zavedeno mnoho technických novinek. Vzápětí byla postavena krátká série, jejíž jednotlivé tanky, označované jako T-80A, se od sebe lišily jen nepatrně. Byly vybaveny zařízením umožňujícím instalaci buldozerové radlice a v roce 1984 na nich byl testován experimentální systém vnějšího reaktivního pancíře. Všechny tyto tanky byly vybaveny hydraulicko-mechanickým nabíjecím automatem s kazetou na 12 střel. Hmotnost „objektu 219A" činila 45,2 t. Jako pohonná jednotka byla použita turbína GTD-1000M o výkonu 894 kW (1200 koní). Druhým pokusným strojem byl ji ž zmíněný „objekt 219V ". Vývoj tanku T-80U („objekt 219AS") řídil Nikolaj Popov. I když hmotnost tohoto tanku vzrostla jen o 1500 kg, zavedené změny značně zvýšily jeho bojové možnosti. Nový komplex raketové výzbroje Reflex s autokorekcí řízení palby zvýšil přesnost a také snížil čas prvního výstřelu. Tento systém dovozoval střelbu laserově naváděnými raketami 9M119 nejen na obrněné cíle, ale i na nízko letící vrtulníky. Na tanky byla možná střelba z klidu na vzdálenost od 100 do 5000 m při přesnosti dosahující 80 %. Počet střel do kanonu 2A46M- 1, známého též jako D-81 TM, Rapira-3 (Rapír-3), byl stejně jako u T-80A zvýšen na 45 kusů. Výběr byl z protitankových kumulativních 3BKl4M a 3BK27, protitankových s wolframovým jádrem 3BM 12 a 3BM42, protitankových s jádrem z ochuzeného uranu 3BM32 a tříštivých 20F19 a 30F26. Podkaliberní střela měla ústovou rychlost 1715 m/s a dosah přímé střelby 2200 m. Na tuto vzdálenost prorážela každý tankový pancíř. Hlaveň kanonu je možno u tanku T-80U vyměňovat v polních podmínkách bez nutnosti celé jeho demontáže. Moderní systém řízení palby dovoluje veliteli a střelci vyhledávání a sledování cílů se současným vedením palby nezávisle na denním období, a to jak v klidu, tak za jízdy.

Zvyšuje také možnosti používání raketové munice. Denní opticky zaměřovač 1G46 Irtyš s laserovým dálkoměrem umožňuje objevit a účinně zasáhnout slabě pancéřované cíle až na vzdálenost 5 000 m. Zaměřovač je stabilizován ve dvou rovinách, nezávisle na kanonu. K noční střelbě je určen aktivně-pasivní zaměřovač Buran-PA. Balistický počítač zavádí opravy vzdálenosti, porovnává rychlost cíle a tanku, průhyb a opotřebovanost vedení hlavně, teplotu vzduchu, atmosférický tlak a boční vítr.

Pasivní obranu T-80U tvoří vestavěný reaktivní pancíř Kontakt-S, i když u prvních sérií byl ještě používán starý vnější pancíř Kontakt- 1. Nový systém vestavěné dynamické ochrany VDZ (Vstrojennaja Dynamičeskaja Zaščita) pokrývá asi 50 % povrchu tanku. Tato ochrana odpovídá ekvivalentu 1100 mm oceli pro podkaliberní střely a 900 mm pro kumulativní hlavice. Odolnosti T-80U převyšuje západní tanky čtvrté generace, i když jeho první verze jsou o generaci starší. Navíc byly tanky od této verze natírány barvou, která znesnadňuje objevení T-80 optickými a infračervenými detektory.

Novinkou u této verze je také pomocný motor GTA-18A o výkonu 22 kW (30 koní), dovolující šetřit palivo při zastávkách, obraně a léčkách. Zpočátku měla být do T-80U montovaná turbína GTD-1000 („výrobek 37“) o výkonu 894 kW (1200 HP). Potíže s jejím dostatečným vývojem způsobené přetížením OKK Klimova zakázkami pro letectvo si vynutily použití GTD-1000F („výrobek 38F“) o výkonu 820 kW (1100 HP). Do tanků vyráběných od roku 1992 byla montována turbína GTD- 1250 o výkonu 932 kW (1250 koní). Byla také změněna radiostanice na R-163-SOU. Pokusná série T-80U čítající 10 kusů vznikla v Charkově koncem roku1983. Osm z těchto tanků bylo určeno k armádním testům. Práce na stroji byly ukončeny v roce 1985 a zároveň byla rozběhnuta sériová výroba v Charkově a Omsku. Velitelská verze s elektronickým obranným systémem TŠU- 1-7 Štorm (Bouře) nosí označení T-80UK, exportní verze pak označení T-80UE.

T-80 UD (ULUČŠENNYJ DYZELNYJ)

Kromě závodu LKZ se modernizaci T-80 začaly věnovat také závody ChKBM v Charkově. Nové verze projektované v obou podnicích měly vzít v úvahu možnosti nejnovějších tanků a protitankových systémů NATO. V roce 1976 vznikl v Charkově projekt tanku „objekt 478“ o hmotnosti asi 43 t. Jelikož tento podnik dával přednost dieselovému pohonu, v jejich verzi T-80 měl být použit vznětový motor 6TDN o výkonu 745 kW (1000 koní) s možností jeho zvýšení na 932 kW (1250 koní). Podnik měl také v úmyslu použít věž z prototypového tanku „objekt 476“ z roku 1975 s řízenou raketovou výzbrojí a novým zaměřovačem. Vznikla rovněž jiná varia n ta tohoto projektu, „objekt 478M“, se vznětovým motorem 124Č o výkonu 1 118 kW (1500 koní) a komplexem aktivní obrany Šaťor (Stan). Navrhovaný motor měl „objektu 478M“ zaručit maximální rychlost 75-80 km/hod. Novinkami měly být systém řízení palby Systéma, zaměřovací dálkoměr Panorama, noktovizní zaměřovač Buran PA, zbraňový stabilizátor Siren-7 a radiostanice Abzac RIP. K protiletadlové obraně bylo navrženo dělo R -23 ráže 23 mm. Systém Šaťor (Stan) obsahoval 20 kazetových náloží a měl zajišťovat ochranu v pásmu 200° v přední polosféře. Účinnost blížící se střely byla odhadována na 70-80 %. Tato varianta byla radikálnější, ne všechna z navrhovaných řešení však byla využita. Přestože prototyp této verze nebyl postaven, byly získané zkušenosti využity v polovině 80. let při vývoji tanku T-80UD. Pro změnu pohonu hovořilo několik argumentů. Turbína měla totiž při mnohých přednostech také dva zásadní nedostatky. Za prvé byla příliš křehká a náchylná k poškození a její obsluha nebyla snadná. Za druhé byla při příliš velké spotřebě paliva sama velice drahá. V roce 1986 byl motor GTD-1000 oceněn na 104 tisíce rublů, zatímco dieselový motor na 9 600 rublů. Nakonec bylo rozhodnuto stavět T-80 s dvěma druhy pohonu.

Přestavba T-80 na dieselový motor se zvažovala již v polovině 70. let. V Leningradě vznikl „objekt 219RD“ s motorem A-53-2 a v Omsku „objekt 644“ s motorem V-46 -6. Největší naději na úspěch měl v Charkově vyvinutý šestiválcový 6TD o výkonu 745 kW (1000 koní), vyvíjený od roku 1966. V roce 1976 procházel testy na „objektu 476“. Teprve v roce 1985 však projekt nového tanku, „objekt l 78A Berjoza“ (Bříza), realizoval na základě projektu „objekt 478“ tým vedený I. L. Protopopovem. A přestože ztratilo toto vozidlo na dynamice (mělo o 10 km/hod. nižší maximální rychlost), získalo na dojezdu, který se zvedl na 560 km. Byla u něj změněna transmise a zaveden dálkově řízený protiletadlový kulomet. Prvních pět sériových tanků této verze bylo dokončeno ještě před koncem roku 1985 a okamžitě předáno k armádním zkouškám. Hromadná výroba byla zahájena v roce 1986, přestože do armády byl tank oficiálně zařazen jako T-80UD (Ulučšennyj Dyzelnyj) až o rok později. V roce 1988 byla provedena modernizace tohoto stroje zvyšující spolehlivost pohonného systému a byl zaveden reaktivní pancíř Kontakt -5. Do konce roku 1991 bylo v Charkově postaveno asi 500 T-80UD, z nichž 60 zůstalo na Ukrajině. Dnes je známo, že první tanky verze T-80UD obdržela 2. Tamanská gardová mechanizovaná divize a 4. Kantěmirská gardová mechanizovaná divize, čili nejelitnější tankové divize Sovětské armády.

Další vývoj

Rozpad Sovětského svazu způsobil, že další vývoj konstrukce probíhal nezávisle na sobě dvěma cestami - v ruském a ukrajinském týmu. V Rusku byla výroba T-80 v úplnosti převedena do Omska. Tam vyráběné tanky byly vybaveny turbínou GTD-1250 o výkonu 932 kW (1250 koní) se zařízením zabráňujícím přehřátí. Byl u nich zaveden nový komplex raketové výzbroje 9M119M a začaly být pokrývány povlakem, který podstatně snižoval úspěšnost radarového obrazu tanku. Termovizní přístroj sledování a zaměřování Agava-2, kde je cíl zobrazován na monitoru, byl z důvodu nedostačujících dodávek namontován jen do několika tanků. Ty obdržely označení T-80UM. U těchto strojů byl také snížen počet převážených dělostřeleckých nábojů na 30 kusů a počet nábojů do protiletadlového kulometu na 750 kusů.

Další novinkou byl velice pokročilý obranný komplex TŠU-2 Stora, skládající se ze stanice opticko-elektronického zjišťování a rušení TŠU-1 a systému vytváření aerosolové obrany SPZ. Tento komplex ruší navádění protitankových řízených střel a vystřeluje před tank klamné cíle. Aerosol pak má za úkol znemožnit osvětlení celého tanku laserovým paprskem. TŠU-1 může být využit také jako infračervený zaměřovač. V první řadě byl tento komplex montován do velitelských tanků T-80UK a tyto tanky pak obdržely dodatečně zařízení způsobující předčasný výbuch kontaktních a bezkontaktních rozbušek.

T-80UK byl vybaven dvěma radiostanicemi (R-163-50U s kmitočtem 30-80 MHz a R-163-50K s kmitočtem 2-30 MHz) a navigačním systémem TNA-4-3. Ke zvýšení dosahu radiostanice slouží skládaná anténa o výšce 5 m. Tyto tanky byly vybaveny navíc malým spalovacím motorem AB- 1 -P28 o výkon u 1 kW (1,34 koní), určeným k pohonu generátoru vytvářejícího v havarijních situacích elektrický proud nabíjející akumulátory.

Pro nové T-80 byl vyvinut systém Arena, který byl testován n a zkušebním exempláři T-80B. Arena umožňuje ničení protitankových řízených střel, letících na tank přímo a seshora. Komplex umístěný na střeše věže a obsahující 26 náloží, je připraven k okamžitému použití i během jízdy a při jakémkoli postavení věže. Zároveň rozlišuje náhodné předměty a lidi od přilétajících střel, nereaguje však na předměty nacházející se ve vzdálenosti vyšší než 50 m. Reakční čas je velice krátký, od zjištění cíle k jeho zničení stačí 0,07 s. Další nálož může být vystřelena již po 0,2-0,4 s. Je to jediný systém svého druhu na světě, instalovaný do sériových tanků. Verze s Arenou získal a označení T-80UM 1 Bars (sněžný panter) a poprvé byl tento tank veřejně předveden v Omsku v roce 1997. Zároveň bylo představeno i jiné vozidlo T-80UM-2, vybavené podobným systémem (s názvem Drozd).

Další modifikací T-80 je tank s posílenou protiletadlovou obranou. V CNT I Točmaš bylo pro T-80 zkonstruováno stanoviště s dálkově řízeným dělem 2A42 ráže 30 mm, stejným jako u BMP-3, BMD-3 a BTR-80, na místě protiletadlového kulometu. Úhel palby činí 120° vodorovně a od -5 do +65° ve svislici. Zásoba střeliva činí 450 nábojů.

Verze T-80, vyráběná v Charkově, která obsahuje 80 % dílů ukrajinského původu, obdržela označení T-84. U novějších tanků je použit motor 6TD-2 o výkonu 894 kW (1200 koní). Nejnovější verzí tohoto tanku je KERN -2.120 s novou svařovanou věží. Výzbroj tvoří kanon ráže 120 mm s nabíjecím automatem, stejným jako u francouzského tanku Leclerc. Pasivní obranu zajišťuje reaktivní pancíř Nůž.

V roce 1998 nabídl Pákistán Ukrajině účast na vývoji nového pákistánsko - čínského tanku. Podle plánu u něj měla být použita korba tanku T-84 a věž čínské konstrukce. Pohon měl zajišťovat buď ukrajinský motor 6TD-2 nebo americký Perkins V-12 o stejném výkonu.

Přestože tank T-80 ještě nevyčerpal všechny možnosti své modernizace, je již připraven jeho nástupce. Na výstavě Omsk 97 byla předvedena jezdící maketa označovaná T-84UM2 nebo také Čornyj orel. V roce 1998 byl předveden prototyp s názvem „objekt 640“, u kterého byla použita prodloužená korba T-80U s novým podvozkem, vybaveným sedmi nosnými koly. Byla do něj též namontována nová věž s horizontálním nabíjecím automatem v zadní části. Prototyp měl kanon ráže 125 mm, i když se objevily informace o možnosti použití kanonu ráže 150 mm. V případě, že se Čornyj orel dostane do sériové výroby, bude to tank zcela nové generace, znatelně převyšující nejnovější verze M1A2 Abrams nebo Leopard 2.

T-80 v Armádě Sovětského Svazu a Ruska

Dodávky tanků T-80 do tankových jednotek byly zahájeny již koncem 70. let. Jako první je obdržela Západní skupina Sovětské armády, umístěná v bývalé NDR. Vozidla T-80 a T-64 měly tvořit jádro úderných tankových vojsk. Když byly bojové možnosti těchto vozidel zjišťovány během mnoha manévřů vojsk Varšavské smlouvy, dosahovaly tanky v neoptimističtější variantě pobřeží kanálu La Manche během pěti nebo šesti dnů od rozpoutání války. Pesimistická varianta předpokládala dosažení této linie do dvou týdnů. Proto je v sovětské armádě nazývali žertovně „tanky La Manche“. Své trakční možnosti předvedly tanky T-80 „náhodně“, když se při manévrech objevily v síle praporu na dálnici do Berlína a jely rychlostí turistických autokarů a trabantů. A to se stalo v období, kdy byly tyto zbraně zařazeny do kategorie supertajné.

V okamžiku zahájení používání byl T-80 nejmodernější a nejúčinnější tank světa. Chválena byla zvláště jeho rychlost a možnost rychlého zapojení do akce po zastavení turbíny. Jedinou potíží bylo přehřívání turbíny v horkém klimatu, proto nebyl zařazen do jednotek na jižních hranicích sovětského impéria. Problém s přehříváním pohonného systému byl vyřešen až po vzniku verze VD.

Podle údajů publikovaných v Rusku bylo v letech 1986-1987 umístěno na území NDR 3 990 tanků T-64 a 2 256 tanků T-80. Když představitelé NATO zjistili, že by se mohly do dvou týdnů objevit u Atlantiku, začali hledat obranné prostředky. To vedlo k prudkému rozvoji systémů protitankových zbraní, mimo jiné též bojových vrtulníků.

V roce 1991, v době rozpadu Sovětského svazu, vlastnila jeho armáda 4 839 kusů T-80 v různých verzích. O čtyři roky později se jejich počet dokonce zvýšil na asi 5 000 kusů a kromě toho bylo používáno ještě asi 9 000 kusů T-72 a 4 000 kusů T-64. Americká armáda měla ve stejné době 7 918 tanků M1 Abrams v různých verzích, německá armáda 1 700 tanků Leopard 2, a francouzská armáda 650 tanků Leclerc. V roce 1998 byl počet tanků T-80 snížen na 3 500 kusů a v současné době jich je 3 044, i když v rezervě jich zůstává ještě dalších 1 456 exemplářů. Tanky T-80 nebyly naštěstí nikdy nasazeny do akcí, k jakým byly postaveny, čili do rozsáhlého konvenčního konfliktu v Evropě. Ironie osudu způsobila, že byly nasazeny na území státu, ve kterém vznikly. Poprvé se to stalo v srpnu 1991

během pokusu o svržení Michaila Gorbačova, kdy frustrovaní komunisté a vojáci chtěli SSSR vrátit bývalou moc. Tanky T-80 vyjely do moskevských ulic, ale z puče se stala fraška, která jen uspišila pád impéria.

Za necelé dva roky po u ži l tyto tanky Boris Jelcin jako argument proti neposlušnému parlamentu. 4. října 1993 zaujalo šest T-80UD z 12. gardového tankového pluku 4. Kantěmirské gardové tankové divize pozice na Kalininském mostu, nacházejícím se naproti sídla Nejvyššího sovětu ruské federace. Na objekt obecně nazývaný Bílý dům bylo dvanáctkrát vystřeleno. Desetkrát tříštivými a dvakrát podkaliberními protitankovými střelami. Není jisté, zda bylo použítí protitankové munice důsledkem chybného rozhodnutí nabíječe, nebo zda byly střel y, které dokážou prorazit několik desítek zdí, vystřeleny účelově, aby tak důrazněji zastrašily poslance. Nepochybné však je, že se i tato „bojová akce“ stala fraškou, když se kolem shromáždil dav civilistů a celá událost nakonec připomínala spíše piknik.

Ve skutečné válce ovšem tanky T-80 (ve ve rzích B a BV) nebyly v souladu se svým určením využity. Byly totiž určeny k vedení rychlé mobilní války a ne k dobývání měst. A novoroční útok na hlavní město vzbouřenecké Čečenské republiky skončil fiaskem. Vojsko, jež mělo koncem roku 1994 obsadit Groznyj, nebylo na tuto akci vůbec připraveno. Město bránili mimo jiné i veteráni z afghánské války a nasazené tanky postrádaly reaktivní pancíře. Stejně by příliš nepomohl, protože čečenští obránci zahájili na nezkušené posádky tanků, které ani neznaly město, masivní palbu z ručních protitankových zbraní a raketometů. Střelba byla vedena ze sklepů a vysokých budov, a to na ta místa vozidel, kde byl pancíř značně tenčí. Zničené tanky obdržely v průměru tři až šest zásahů. Na každý tank střílelo šest nebo sedm obránců. Část vozidel explodovala po zásahu nabíjecího automatu se svisle postavenými náboji. Teoreticky měl být podavač automatu chráněn nosným kolem, při výstřelu do boku však docházelo k výbuchu munice připravené ke střelbě. Zničená byla většina z 250 bojových vozidel, která vjela do Grozného, z toho asi 100 tanků. Později, po změně taktiky, již tanky T-80 při dobývání měst využívány nebyly, pouze k podpoře pěchoty z bezpečné vzdálenosti.

V „bojové historii“ tohoto vozidla je zapsán i jeden zábavný incident. Jednoho červencového dne roku 1998 vjel na náměstí před administrativní budovou ve městě Novosmolensk tank T-80 a namířil kanon do oken. V tanku byl major Igor Běljajev, tankista z 22. vševojskové armády, sloužící v posádce v Molinsku. Příčinou jeho zoufalého odhodlání bylo již po mnoho měsíců nevyplácené služné. Zpočátku se s ním pokoušel vyjednávat samotný velitel armády, později došlo k pokusu odtáhnout jeho tank pomocí druhého T-80, tento pokus však znemožnilo místní obyvatelstvo, které zoufalce podporovalo. Výsledkem byl majorův úspěch. Personálu 22. armády začal být dlužný plat vyplácen.

Export T-80

Do okamžiku rozpadu SSSR byl hlavním exportním hitem tank T-72, jehož výroba byla zahájena i v jiných zemích, například v Polsku, Jugoslávii a Československu. T-80 byl považován za supertajnou zbraň a zpočátku ani nebyl předváděn na veřejnosti. Situace se změnila po roce 1991. První exempláře T-80U se za velice zvláštních okolností dostaly do Velké Británie. Nebyly prodány oficiálně, ale prostřednictvím přímo k tomuto účelu založené obchodní společnosti, která je údajně měla doručit do Maroka. 5 milionů dolarů, jež byly nabídnuty za jeden kus (při vlastní ceně něco přes 2 miliony dolarů), mělo pravděpodobně ukolébat čísi pozornost. Záležitost se prozradila, když v Rusku pobývající marocký ministr obrany transakci nepotvrdil. Tanky zakoupené Brity byly intenzivně testovány na britských polygonech a jeden z nich se dostal i na americký polygon v Aberdeenu. K vlastnictví těchto strojů se britská strana přiznala až v lednu 1994.

Zjištění slabin T-80 umožnilo Britům účinně blokovat pokusy prodeje tohoto tanku do zemí Blízkého a Středního východu. První zahraniční předvede n í T-80U, k němuž došlu v Abú Zabí v roce 1993, vyvolalo sice veliký zájem, nepřineslo však žádné obchodní kontrakty. Prvním státem, který tanky T-80 oficiálně získal, byl Kypr. Tato země zakoupila 41 strojů za 174 milionů dolarů. Tento nákup výrazně posílil kyperskou armádu, do té doby vyzbrojenou pouze 104 francouzskými tanky AMX-30B2 s poměrně slabým pancířem. Nové T-80UD měly rozhodnou převahu nad tanky M-48A5, které se v počtu 265 kusů nacházely ve stavu vojenských sil v turecké části ostrova. V současné době projevila kyperská vláda zájem o nákup ukrajinských T-84, avšak optimistický ruský exportér, jistý si až příliš dalším obchodem, nasadil neúměrně vysokou cenu. V té souvislosti jistě není od věci podotknout, že ještě v 70. letech měla kyperská armáda ve výzbroji také obstarožní tanky T-34/ 85.

Po rozpadu SSSR zůstaly tanky T-80 v nově vzniklých armádách Běloruska (90), Kazachstánu (počty v současné době neuváděné) a Ukrajiny (320). Dále je kromě Kypru získala Čína (50), Jižní Korea (80) a Sýrie (320).

Korea tyto tanky obdržela v rámci vyrovnání ruských dluhů vůči tomuto státu. Čína pak měla podle některých pramenů uzavřít smlouvu na dodávku 200 kusů. Do Pákistánu se dostalo 35 kusů ukrajinských T-80. Byly to tanky pocházející z rezerv ukrajinské armády. Zpočátku bylo domluveno, že do Pákistánu Ukrajinci

vyvezou podle smlouvy uzavřené v srpnu 1996 celkem 320 tanků. První dodávka 15 strojů byla odeslána v únoru 1997. Proti dalším dodávkám však vzneslo protest Rusko, které tvrdilo, že T-80 mají 100% ruskou konstrukci a Ukrajina nemá právo ji reexportovat. Ještě v květnu se podařilo vyvézt 20 těchto strojů, zbytek smlouvy byl však realizován dodávkami T-84 ukrajinské konstrukce. Nevelký počet pákistánských T-84 byl pak předveden na přehlídce v Islámabádu. Podezření, že Pákistán předal jistý počet těchto tanků i s posádkami Tálibánu, který bojoval proti legální afghánské vládě, však pákistánská vláda rozhodně dodnes popírá. Vedle těchto transakcí došlo i k pokusům prodat T-80 armádám Řecka a Turecka, které hledaly novou obrněnou techniku, ale rozhovory nepřinesly žádný výsledek.

Zdroj:

Amercom SA
internet